డిప్రెషన్ - చెంబు

2

రామారావు లిటరేచర్ ఆనర్సు ఫస్టుగా ప్యాసయి నాలుగయిదు నెలలు జుట్టు జాడించి తిరిగెను. పిదప ***Rama Rao Dwivedi, B. A, (Hons)*** అను గిల్టు అక్షరములు గల బారెడు బల్ల తయారుచేయించి, మంచి ముహూర్తమున గోడకు తాపటము చేయించి, మేఁడ మీద విశ్రమించెను.

అతని కెక్కడను తగు నుద్యోగము దొరకలేదు. దానికి కారణము ఆ డిగ్రీయే. పొమ్మనఁగానే లేచి పోఁగల నియమమునకు లోఁబడి పాతిక రూపాయలకు బి. యిడీలు కో యనిన కోటిమంది దొరకుచుండగా ఈ యెమ్మేకు విద్యాలయములు బెదిరిపోయెను. అవి ఒకవేళ ఏ యిరువది రెంటికో, లేక యే యిరువది మూటికోఁ యతో బేరమాడినను రామారావు మొగ్గఁడు. ఏల? తాను ఎమ్మే. పై పెచ్చు తాను డిప్టీ కలెక్టరు గారి అల్లుడు!

ఈ నాణెము చదువుల టంకసాలలోఁ దక్క మఱియొకచోట చెల్లదు కాన నతఁడింకొక డిపార్టుమెంటునకు నీళ్ళు వదలుకొనెను. కాని భార్య యొక్కయు, తల్లి యొక్కయు కన్నీళ్లు తుడుచుటకు దరఖాస్తు మీఁద దరఖాస్తు పెట్టుచుండెను. దానికి పదియేను రూపాయలు కర్చు. ఆ రూపాయలకు తల్లి నగయో, పెండ్లాము నగయో తాకట్టు. "కరువు వచ్చింది, కలిసి రాలేదు". అని తల్లి మహాలక్ష్మి దైవమునే దూఱును, గాని తులసికి (రామారావు భార్య) ఈ గుట్టు తెలియును. తాను చూచుచుండగా రామారావు పోస్టల్ డిపార్టుమెంటుకును, పోలీసు డిపార్టుమెంటుకును అర్జీలు పెట్టుచుండెను.

దివాను గిరికిని, అసిస్టెంటు దివాను గిరికిని జమీందారులకు తనచేత అర్జీలు వ్రాయించుచుండును. తన మగని చదువునకును ఆ యుద్యోగములకును గల సంబంధము బదరీబాదరాయణ సంబంధమేయని తులసి తెలిసియు ఆ నాటకమును తిలకించుచుండును.

రామారావుకు కొలువులేని లోటులేదు. ఓరంత ప్రొద్దు పెండ్లామూతో పేరంటము. తానే కాలేజికిని ప్రిన్సిపల్ కాని ప్రియాదులేదు. తానొక పదుగురు ప్రొఫెసరులపెట్టు; తులసి ఒక నూరుగురు శిష్యులపెట్టు. ముక్కోటినాడు ముక్తి ద్వారములే తెఱవఁబడియుండును గాని రామారావు మేడ "బందు". మూర్తి—ది—కో—ఆపరేటర్, సుందరం—ది—లాయలిస్టు, శర్మా—ది—నిహిలిస్టు—లోనగు మిత్రు లెవరేని వచ్చి "రామారావూ, రామారావూ" అని రెట్టింప మొదలిడఁగనే మహాలక్ష్మి అసత్యభీతి లేక, "అయ్యా" అతగాడు అత్తింటి కెళ్ళాడని వారిని పంపివైచెడిది

గ్రీకు చిత్రకళలోని నగ్న సౌందర్యముతోపాటు అజంటగు ఆంధ్ర కళ యందము గూడ రామారాయని గది యలంకరించుకొనెను. ప్రాచ్య రసాయనములతోపాటు అప్రాచ్యరసాయనములును అతని బల్లనెక్కెను. కోహళ వాత్స్యాయనుల మొదలు, ***Mary Stopes*** తరువాతి వారి వఱకును గల సరస సారస్వత మతని బీరువాలు ప్రదర్శించెను.

తులసి గవాక్షము దెస చూపు త్రిప్పెనా అతనికి బెంగ. అత్తగారు కోడలిని పిలిచెనా వియోగము. పుట్టింటివారు తులసికి వ్రాయు చీటీ అతని పాలిట విడాకు. రామారావు తులసికి బలవంతముగా అనేక వేషములు వేసెను. దీనికి తులసి నగ లొకటొకటియే అరతి కప్పురమువలె హరించెను.

ఇటు లొక యేడాఁది గడచెను. ఈ సంసారయాత్రకు మహాలక్ష్మి నగలు చాలవరకు మంగళమాయెను.

ఇంతలో నొక కాండ జరిగెను. రామారావు పెట్టిన దరఖాస్తులలో నొక దరఖాస్తుకు ఖాళీ ఉన్నదని ఉత్తరము వచ్చెను. అది ఆ పట్నములోని కాలేజీలో ట్యూటర్ పని. అఱువది రూపాయల జీతము.

అది అతనికి వారంటు వలె కనఁబడెను.

"దాచుకొనుచున్నా రే! ఏమిటా రహస్యము?" అని తులసి అడిగెను.

"ఏమున్నది? ముష్టి యెత్తుకొనుటకు *Pass*."

"ఏదీ?"

"చూపుటకుఁ గూడ సిగ్గుచేటు" అని రామారావు దానిని మడఁచి అచటను ఇచటను దాఁచుచున్నటు లభినయించి తులసి పట్టుకొనునేమోయని భయపడి వడివడిగా మేడ దిగెను. అతడు మేడ దిగగానే తులసి అచటి పుస్తకము లన్నియు తిరుగవేయఁ దొడగెను. కాని ఆ కాకితము కనఁబడ లేదు.

"నగలా కరఁగిపోయె. సంసారమా గంపంత. కాలమా పచ్చికఱవు. ఈతఁడా యూహా మృగనాయకుఁడు." అని అనుకొనుచు తులసి అవియు నివియు వెదకు చుండెను.

"ఏమిటా దొంగతనము?" అని వెనుక నుండి రామారా వనెను.

"నాదా మీదా?" అని తులసి యనెను.

రామారావు తన జేబు నుండి ఆ కాకితమును దీసి "ఇదిగో దీని వెల ఒక ముద్దు" అనెను.

"మనిషికి ఏమీ అక్కఱ లేదు; అఁడుది ఉన్నచో సరి." అని లోపల అనుకొనుచు తులసి ఆవలికి నడచెను.

"పోనీలే ఇదిగో ఇత్తును. రా." అని రామారా వనెను.

తులసి మాటాడక మేడ దిగుచుండెను. రామారావు గబగబ నడచి ఆ కాకితమును వెనుక నుండి ముక్కు ముందర పెట్టెను.

"రామారావు గారండీ" అను పిలుపు వాకిటినుండి వినవచ్చెను. రెండవ పిలుపు వినఁబడక ముందే రామారా వాకాగితమును జేబులోఁ గ్రుక్కుకొని తులసిని తప్పించుకొని రెండు మెట్లు దుమికి వాకిటికిఁబోయి "పద, నేనే వస్తున్నాను." అని ముందు నడచెను.

ఆ వచ్చినది తమలపాకుల అంగడివాఁడు. వానికున్న బాకీ తులసికి తెలియును. మగని మాటల తొందరయు, నడకలోని వడఁకును ఆమె చూచెను. ఆమె నవ్వలేదు. కాని ఆమె అంతరాత్మ ఏమి చేసెనో ఎవరు చెప్పగలరు?

తులసి కిన్నాళ్ళకు మేడక్రింద తీరికగా కూరుచుండఁ గల భాగ్యము లభించెను. అత్త పిల్లలకు అన్నము పెట్టుచుండెను. కోఁడలు ప్రక్కగదిలో కూరుచుండెను. ఆ సంగతి ఆమె యెఱిగినచో తన సంసారపు గుట్టునకు ఆ కోడలిని ఏదో మిషమీద మేడ మీఁద బంధించి యుండెడిదే.

"ఎప్పుడూ ఒక్క ఆవకాయే. లేకపోతే గోంగూర పచ్చడి. పాడు పచ్చడి. ఆంధ్రమాత. నేయైనా వెయ్యవు. ఇందాక కాఁకరకాయ వేయించిన వాసన కొట్టలేదేం?" అని ఓటి కంచములోని మెతుకులను అటు నిటు పద్మ నాభుఁడు చిమ్మివేసెను.

"నాయనా! నేయి వేసుకుంటే నాలుక జిడ్డెక్కి చదువు రాదు." అని మహాలక్ష్మి యనెను.

"అన్నాయి కెలా వచ్చింది?"

"అన్నాయి మాత్రం చదువుకోక ముందు..."

"పాపం, యిప్పుడు మాత్రం నెయ్యి వేసుకుంటున్నాఁడను కొంటు న్నావా?"

"అన్నాయి కోసం ఎన్ని అబద్ధాలన్నా ఆడుతుంది!" అని రమణ అనెను.

"నెయ్యి వేతుకోలేదుట—పప్పు లేదుట—కూర లేదుట—మనకే నయం. ఆకాయ వుంది—గోంగూర వుంది — అన్నయ్యగారు వట్టి అన్నం తిని ఊరుకొనేవాట్టి కాదే అమ్మా! నీవు చెప్పలా?" అని ఆఖరువాడు పుండరీకాక్షుఁడు వట్టి యన్నమును నోరఁగూరుకొనెను.

"అమ్మా! నాకు నే యొద్దుగాని, అన్నాయికి పోస్తావే—విస్తట్లో తెల్లగా చూచానే,—అది అదీ,—పెరుగే—అది కొంచెం పొయ్యవూ?" అని పొడి మెతుకులు మింగుడు పడక పుండరీకాక్షుఁడు గారాబ మొనరించెను. "వెధవా! అన్నాయి నేయి వేసుకోనూ లేదు. పెరుగు పోసుకోనూ లేదు. నీ కెందుకురా?" అని పద్మనాభుడు గద్దించెను.

వెంటనే మహాలక్ష్మి యిటు లనెను: "ఉండరా వాడికి కోలమారింది." చిన్నవాడా! పెరుగెక్కడుందిరా? అది పెరుక్కాదు. అన్నాయి లేచాక విస్తరికి చీమలు పట్టుకుంటవని ముగ్గోశాను. అదిగాక పెరుగోసుకుంటే పిలక పెరగదు."

"అలాగయితే నేను పోచుకోను." అని సుందరి యనెను.

"మహా పోసినట్టు, నీవు పోసికోనట్టు!" అని రమణ యనెను.

"పోనీ అమ్మా! నాకు ఆ ముగ్గే పొయ్యే, ఏ ఏ ఏ." అని పుండరీకాక్షుఁడనెను. మహాలక్ష్మి నవ్వి "ఓబ్బే కాదమ్మా, మనకు గేదె ఉందా చెప్పు! ఎవరేనా చెప్పండి!" అని అనెను.

"లేదు, లేదు" అని పుండరీకాక్షుఁడును, సుందరియు, రమణయు నొకరి తరువాత నొక రనిరి.

"ఏమిరా పద్మా?" అని మహాలక్ష్మి పద్మనాభుని గదమాయింపఁగా అతఁడిటు లనెను—"లేదు. పొలంలేదు, గడ్డిలేదు, గేదెలేదు. కాని పిల్లికి రోజూ పాలు."

ఆ మాటలో పిల్లలందఱకును ఆఁపరాని ఉత్సాహము కలిగెను. మహాలక్ష్మి మొగము ముడుచుకొనెను.

"మమ్మల్ని గదిలో పెట్టి తాళంవేసి అన్నాయికి వదినెకూ — ఆఁ అక్కాయి చెప్పలేదేం, పద్దన్నాయి కూడా—?" అని సుందరి చెప్పఁబోవు చుండఁగా పద్మనాభుఁడు సుందరిని మిర్రి చూచెను. సుందరి మరి మాటాడ లేదు. ఈ మాటలు మహాలక్ష్మికి మామూలే కాని ప్రక్కగదిలో నున్న కోడలికి సరిక్రొత్త. "పిల్లలనోట గడ్డ కొట్టుచున్నా" మని మనసులో ననుకొనుచు తులసి మెల్లగా మేడ మెట్లెక్క దొడగెను. ఆమెకు దెలియకుండ ఆమె వెనుకనే రామారావు.

తులసి వెనుదిరిగి చూచి ముందున్న పరదా తప్పించుకొని లోని కేగెను. వెనుకనున్న రామారావు—హస్తము లాలింగమునకు ఆయత్తము లగుచుండెను. తులసి మరల వెనుదిరిగి—"మీరు కాసేపు కిందికి వెళ్ళి సంసారమంతా గమనించుకోండి. నన్ను కాసేపు ఒంటరిగా ఒదిలిపెట్టండి." అనెను.

"ఇది వైరాగ్య రోగానికి సమయం కాదు తులసీ!"

"రోగమూ నిదానమూ మందూ నాకు బాగా తెలిసింది. ఇదే సరియైన సమయం. మీరు నన్ను ఒంటరిగా ఉండనియ్యండి."

"ఇది పతివ్రతలకు లక్షణం కాదు. భర్త మాటకు ఎదురాడితే గుడ్లగూబ అయి పుటుతుందట కాదూ, పుటుతుంది!"

"ఈ అడంగి రేకులవాళ్ళ మాట చెప్పడానికి మగాళ్ళకు సిగ్గు లేదూ?"

"మీ బోటి వాళ్ళచేత పుస్తె కట్టించుకోవడం అవమానానికి. పెళ్ళాడడమే అవమానం. తల్లిని, తమ్ములనీ పోషించలేని వాళ్ళను మగళ్ళగా చూచేవాళ్ళు ఇంకో జన్మలో కాదు—ఈ జన్మలోనే గడ్డగజాబలు"

"తులసీ! కూచో! నిలుచుంటే కాళ్ళు నొప్పెటతయ్! ఇదుగో మెత్తగా ఉంటుంది ఒళ్ళో కూచో."

"ఎవళ్ళెట్లా పోతే యేం? ఆఁడది దగ్గర ఉంటే చాలు. ఉద్యోగ సద్యోగాలు లేని పిన్నవాళ్ళ సంగతంతా యింతే!"

"అందఱి సంగతీ నీకు తెలుసూ?"

ఆ మాటకు తులసి మొగము జేగురించెను. పెదవులు కంపించెను. ఇటు లనెను—"మీరు మాటాడగలిగితే జాగ్రత్తగా మాటాడండి. లేకపోతే మీదఁబడి కొట్టండి. భార్యవంటి పరమనీచురాలు ఈ జగత్తులో మఱిలేదు!"

"కాదు తులసీ! యోగంవల్ల సర్వదేశ జ్ఞానం కలుగుతుందటగా! అట్టి దేమయినా నీకు కలిగి చెప్పావేమోనని అన్నాను."

"తప్పుకున్నా ముళ్ళు గుచ్చటం మగాళ్ళకు బాగా తెలుసు. కిందికి దిగిపొండి. ఈ పాటికి—పొండి యీ పాటికి కిందికి"—

"ఎవళ్ళయినా వింటారు. నీ పుణ్యమా యిరి! కొంచెం మెల్లగా మాటాడుదూ!"

"పిల్లి కళ్ళు మూసుకొని పాలు తాగుతూ లోకులు గూడా మూసుకున్నారని అనుకుంటుందిట! లోకులకు తెలియదూ తమరు అడంగిరేకుల అబ్బాయ్యగారని! మీ గౌరవం నే నెన్నాళ్ళ నుంచీ కాపాడుతూ వచ్చానో

మీకు తెలియదూ? నా నగలు ఎన్ని అమ్ముకున్నారో, అత్తగారి నగలు ఎన్ని ఆహూతి చేశారో మీకు తెలియదూ? కిల్లీ దుకాణదారుకి ఇప్పుడిచ్చింది "నా ప్రధానపు ఉంగరం కాదూ? తాకట్టు పెట్టడానికి మేడ అయింది. ఇఁక ఏముంది? లోకం మూయడానికి మూకుడు ఉన్నదా? సరేగాని కొంచెం కిందికి వెళ్ళండి మీ సంగతి మీకే తెలిసిపోతుంది."

రామారావు తేరిపాఱఁజూచి యిటు లనెను: ఏమో అనుకున్నాను కోపం వచ్చినపుడే ఆఁడది చాలా అందంగా ఉంటుంది. కావలసినవన్నీ కనిపిస్తాయి. తులసి సర్దుకొని యిటు లనెను: "సైతాన్! మీరు కిందికి వెళతారా వెళ్ళరా?"

"వెళ్ళకేం? నాతో కూడా కనుక వస్తే కిందికి కాదు షికారు కూడా వెళతాను. ఇదుగో పొద్దూక వస్తుంది. నీ మనస్సు ఫిరాయించినటులుంది. షికారు పోదాం రా."

"అదొకటి తక్కువ. నేనే మీతో వస్తే మీరేమో పెద్ద ఉద్యోగస్థులని అందఱూ భ్రమపడతారు."

"అందఱూ డిప్టీ కలక్టరులు అవుతారా యేమిటి?"

"కాకపోయినా వాళ్ళ పొట్ట వాళ్ళు పోసుకుంటారు. వాళ్ళ కాళ్ళ మీద వాళ్ళు నిలబడతారు."

"ఎంత దప్పిక అయినా చాతకం ఆకాశగంగ కెదురు చూస్తుంది. కాని చెరువులకు ఎగఁబడదు."

"ఎంత మాటా! గుంటల మీఁదికే ఎగబడిం దిప్పుడు?"

"ఏమి తులసీ! నీ నగలూ, మా అమ్మ నగలూ నావి కావూ? ఇవి గుంటలా? "న స్త్రీ స్వాతంత్ర్య మర్హతి" అనే హిందూ లా ఎవళ్ళకీ తెలియదు. అందులో ఆఁడాళ్ళ కసలే తెలియదు."

"డొక్కల కఱవు వస్తే మగాళ్ళు ముందర తల్లులనీ, తరువాత పెళ్ళాలనీ విఱుచుకు తినేస్తారు. హిందూ దేశంలో పెళ్ళి అనే ఆచారం ఎప్పుడు అంతరిస్తుందో కదా!"

"నీవు విడాకు లిచ్చేట్టున్నావే?"

"విడాకు లివ్వటమే వస్తే ఆంధ్రదేశంలో తులసే మొదటిది."

"ఇంకా బిల్లు—"

"తొందర పడకండి. కొద్ది రోజులలో వస్తుంది. అప్పుడు మీ మగ వాళ్ళపాటులు తెలుస్తయ్!"

"అయితే బిల్లు రాకముందే కథ అంతా కానీ" అనుచు రామారావు తులసి సమీపమునకు జరిగెను. తులసి వెనుక వెనుకకు నడచి గదిలోనికి వెళ్ళి తలుపులు మూయఁదొడగెను. రామారావు వడివడిగా నడచి దగ్గరకు వచ్చి రెండు తలుపుల సందులో చేయి పెట్టెను.

టపా కచేరి నుండి వచ్చిన జాబులలో నొక జాబు రామారావు గౌరవమునకు హానిని కలిగించెను. దానిని జూడఁగనే అతని ముఖము తుమ్మలలో ప్రొద్దు గ్రుంకినటు లాయెను. దాని మీద బి. యే. (ఆనర్సు) అని కానీ, యెమ్మే అనికాని, తుదకు "రామారాయ్ ద్వివేది" అనికాని లేదు. దాని మీఁద నున్న చిర్‌నామా ఇది: "శ్రీరస్తు. చిరంజీవ, ద్వివేదుల రామయ్య."

పేరు చేతనే గౌరవము పుడికి పుచ్చుకొనఁదలచు వారికి మొండిపేరు బండ బూతు కాదా ? మగని మొగమున మూడు బంతుల వ్రాసి పెట్టినట్లుండిన యీ బండ తిట్టును తులసి సులభముగా చదివి ఆ కవరు విప్పి చూచి "పాపము, మీ మేనమామగారికి ప్రాణము మీదికి వచ్చినదట!" అనెను.

రామారావు ముఖము మాఱెను. "ఏది?" అని చీటి తీసికొని చూచి "వెంటనే వెళ్ళి అమ్మకు చెప్పు" మనెను. తులసి వెళ్ళెను. రామారావు ముఖమున చింతకు బదులు సంతసము నెలకొనెను. తులసి క్రిందినుండి మీదికి రాగానే పొంచియున్న రామారావు ఆమెను కౌగిటిలో నలిపివేసెను.

"అబ్బ! ఏమిటీ మోట పని! లంఘనములలో మనుగుడుపు!''

"అమ్మ రైలుకు వెళ్లనా?"

"మీరు వెళ్ళరా?"

ఈ ప్రశ్నాయుధముచే తులసి తన నెదిరింప దలచెనని రామారావు కొంచె మాలోచించి యిటు లనెను. "నేను వెళ్ళను. పిల్లలతో అమ్మను వెంటనే వెళ్ళమను."

"ఆ ఆలుగోలులో ఈ బాలు గోలెందులకు? బాగుండదు. మీరు మీ యమ్మగారితో వెళ్లుఁడు."

"అమ్మో! నీ యెడఁబాటు నాకు ***Anarchy***. అమ్మయు పిల్లలును వెళ్ళుచో స్వరాజ్."

"కాదు ***Diarchy***."

"పోనీ. అదైనా సమ్మతమే!"

"మీ మాట, మీ యిష్టము. పిల్లలను నేను పంపను."

"పోనీ, అల్లాగే! అమ్మను వెంటనే రైలుకు పంపు."

"నేను పంపు టేమిటి? రైలు దనుకైనను పంపిరండు."

"ఊఁ." యనుకొనుచు రామారావు మేడ దిగెను అతని వెనుక తులసియు దిగెను.

"అమ్మా! నేనును బయలుదేరవలసినదే. కాని ఉద్యోగ మొకటి
కాళీ యున్నదని తెలిసినది" అని రామారా వనెను.

"నాయనా! ఉద్యోగం చూడు. మామయ్య కెప్పుడూ ఇల్లాగే
వ్రాస్తుంది. మఱేమీ తొందర ఉండఁగూడదు." అని తల్లి యనెను.

రామారావు ముఖము వికసించెను. వెంటనే అతఁడు బండిని పిలువఁ
బోయెను.

"ఈ పిల్లలను ఎప్పటల్లే మీ కప్పగిస్తాను. వీళ్ళను ఇక్కడ దిగ
విడిచి ఈ గౌరవం నాకు దక్కించండి. మీ రొక్కరే పోయి రండి." అని
తులసి అత్తగారితో మనవి చేసికొనెను.

"వద్దు వద్దు. వీళ్ల దయ్యపు పిల్లలు. నీ మాట వినరు." బండివానికి
చేయి యూపి ఇంతలో రామారావు వచ్చెను. తల్లి యనిన మాటలకు సంత
సించెను. 'పిల్లలను కూడా తీసికొని వెళ్ళమనినచో బాగుండ' దనుకొని
"దాని మొహం! అదేమి చూస్తుంది. కాని నేను చూస్తానులే!" అనెను.

తులసి బిగ్గరగా నవ్వెను. "నాయనా! వీళ్ల పిల్లలు కారు. నెత్తిమీద
బండలు. మీ రెవరునూ మోయలేరు." అని మహాలక్ష్మి యనెను. "వీళ్ల నెత్తి
బండలు కారండీ, నెత్తికి కిరీటాలు." అని తులసి యనెను. పిమ్మట వాటోప
వాదము లాయెను. వానికి ఫలితముగా పుండరీకాక్షునితో మహాలక్ష్మి పయ
నము నిర్ధారిత మాయెను.

రామారావు మేడ యెక్కెను.

బండి యెక్కి అత్త యిటు లనెను: "ఎన్నఁడూ ఎరుగనిదానవు -
ఈ యింటి మొహం - సూడి. పొట్ట మాత్రం పాము పొట్ట. దీనిని నీ
బుజాలకు ఎత్తి వళుతున్నాను."

"రోగి పాలే కోరాఁడు; వైద్యుడూ పాలే చెప్పాడు." లక్ష్మి ఒక పొట్లము తీసి తులసి కిచ్చి– "దీనిలో వంటయింటి సామానంతా ఉన్నది" అని చెప్పుచుండగా ఆమె రెప్పలు క్రమముగా తడిసికొనుచు వచ్చెను. కంఠము స్తంభించెను.

అత్తగారి నటు పంపి తులసి యిటు వంట యింటిలోనికిఁ జని పొట్లము విప్పెను. మట్టియలు! మంగళసూత్రము!

తన సంసార యాత్ర కివి దారిబత్తెము. అత్తగారి కేల కన్నీ రుబిలెనో తులసి కిపుడు తెలిసి వచ్చెను. మంగళసూత్రము చుట్టును గుడికట్టిన మగలు లేని వారి మనోరహస్య మంతయు ఆమె మానసమున మెఱుపువలె మెఱసెను.

"పెద్ద కొడు కింక సంసారము నంతయు నుద్ధరించును. తమ్ములను తనతోపాటు చేయును. చెల్లెండ్రకు పెద్ద పెద్ద సంబంధములు తెచ్చును." అని గంపెడాశతో ఆ తల్లి ఉన్నదంతయు కొడుకు కోడండ్రకు బెట్టి మిగిలిన వారిని మాడ్చుటకు జంకలేదు.

"తానీయింటికి వచ్చిననాఁడీ పిల్లలకు దుస్తులే కావు నగలును గలవు. వారపుడు హృష్టపుష్టులయి ఉత్సవ విగ్రహములవలె నుండిరి. ఇప్పుడు లజ్జాదేవి వారిమీఁద కాపురము. కడుపున కార్చిచ్చు. పుండువంటి పుష్య మాసమున గూడ వారికి కప్ప దుప్పటిలేదు. పద్మనాభుఁడు గోచితో సంతసించెను. మూడవవాఁడు మొలనూలితో మురిసిపోయెను. పెద్దయాడుపిల్లకు మాసికల పరికిణి. చిన్నదానికి చినుగులది. రాత్రి వారలందరకును ఒకరి చర్మ మింకొకరికి దుప్పటి. వారి తల్లి తన కొంగును కొంతయు, తనను గొంతయు వారికిఁ గప్పి పిల్లలకోడివలె నడుమ నిదురించును అట్టి యత్తగారి నగలలో నిది తుది మంగళసూత్రము!"– ఈ సంగతులన్నియు తులసి మనఃపటమున ఇపుడు అంకితము లగుచుండెను.

తల్లిచూపు ఆ పిల్లలకు సుగ్రీవాజ్ఞ. వారి భూగోళమంతయు నొక చీకటి గది. కాని వాకిటకేసి చూచుటకు వారి మోములు మూరెఁడు బారెఁడు సాగును. తమ తల్లి తమ యన్నకుఁ జేయు వంటకముల తావియే వారికి విందు. అన్నయు పడినెయుఁ గలిసిన యొక అర్ధనారీశ్వరమూర్తియే వారి కధి దైవము. దానిలోని నారీమూర్తి యిపుడు తమకు ప్రత్యక్ష దేవతయై వంటింట సాక్షాత్కరించెను.

రమణ మెలమెల్లగా వంటింటికి దారి తీసెను. వెనుక పద్మనాభుడు, ఆ వెనుక సుందరి.

తులసి వారి నందఱను తనచుట్టు కూరుచుండ బెట్టుకొని యిటు లనెను : "ప్రొద్దున చలిది వణ్ణంలో యేం వేసుకు తిన్నారు ?"

వీరి కాఱునెలల నుండియు చల్దియన్నము లేదు. కావున ఈ ప్రశ్న వారికి ఆశ్చర్యమును, కోపమును కలిగించెను. ఈ దేవి తమను రక్షింపనే వచ్చెనో, భక్షింపనే వచ్చెనో తమకు తెలియదు. కావున నందఱును మాటాడక చూచుచుఁ గూరుచుండిరి.

"మరచిపోయారా యేమిటి ?" అని తులసి యనెను.

"చలది వణ్ణమే మఱచి అఱు నెల్లయింది" అని పద్మనాభు డనెను.

"ఏమిటి ?" అని తులసి అనెను.

"అన్నయ్యకు ఉద్యోగం అయాక పొద్దున్నే వేడి వణ్ణమే పెడతా నని అమ్మ అన్నది." అని సుందరి అనెను.

"చలది వణ్ణము జబ్బు చెయ్యదూ ?" అని రమణ యనెను.

తులసి నిట్టూర్చి కొంచె మాలోచించుచు గూర్చుండెను. "ఊరక కూరుచుండుట వలనగాని విచారము వలనగాని ప్రకృత ముపయోగము లేదు. ప్రొయి రాజవలయును." అని తులసి ప్రొయి రగిల్చి బియ్యపు

డబ్బా కడ కేగెను. అందు అరసేరు బియ్య ముండెను. ఉట్టి తట్టెను. నేతి పిడత ఖాళీ. పప్పుకొఱకు వెతకెను. శూన్యము. కూరలు శోధించెను. సర్వ మంగళము.

విసుకును విచారమును గలసి తులసిని కదిలించెను. "మేడ మీది దేవుఁ డేమి చేయుచున్నాఁడు? ఆయనకు ఈ సంసారము ఇంత మరు భూమియని యేమేని తెలియునా? పిల్లలనోట గడ్డకొట్టి తాను అమృత మారగించుచున్నటు లాదేవుఁ డెరుగునా?" అని అనుకొని తులసి ఆ బియ్యము ప్రొయి కెక్కించి యిటు లనెను-

"నిన్న రాత్రి ఏమి వేసుకొని తిన్నారు?"

"ఎత్రమందు." అని పద్మనాభుఁ డనెను.

"అనఁగా?"

ఎత్రమం దనఁగా "ఆవకాయ!" అని రమణ అనెను.

"ఇంకా"

"ఆకాశము" అని పద్మనాభుఁ డనెను.

"మజ్జిగ?"

"మీకు కావళ్ళల్లా?" అని సుందరి యనెను. బంగాళాదుంపల కూరయు, వడియములును, వంకాయ బజ్జియు, పప్పుచారును, సెనగబజ్జీలును తమకు మాత్రమే నైవేద్యమా యెననుకొని, తులసి మరల నిటులనెను - "సెనగబజ్జీలు?"-పిల్లలొకరి మొగ మొకరు చూచుకొనిరి. రాత్రి తమకా వాసన తగిలినపుడు కారపుపూసయని సుందరియు, జంతికలని రమణయు వివాదపడిరి. వారి యిరువురి వీపులమీఁద రెండంటించి పద్మనాభుఁడు పకోడీలని తీరుమానము చేసెను. ఇపుడవి సెనగబజ్జీలని తెలిసెను. తెలియ

గనే సుందరి యిటు లనెను– "చూచావా వదినే ! రాత్తిరి నేను కారప్పూసంటే కాదు పకోడీలని పెద్దన్నాయి కొట్టాడు." అనెను.

"సరేకాని అమ్మ మీ కెందుకు పెట్టదు ?"

పదునొకండేండ్ల రమణ యీ ప్రశ్నకు మొగము చిట్లించుకొనెను. తొమ్మిదేండ్ల పద్మనాభుడు నవ్వెను. ఏడేండ్ల సుందరి మాత్ర మిటులనెను– "మీరు చదువుకున్నారు కాదూ, అందుకని అమ్మ మీకు పెడుతుంది."

"అన్నాయి పెద్ద ఉద్యోగం జేస్తాడుటగా ! చేసిం తర్వాత మా గ్గూడా పెడుతుంది!" అని రమణ యనెను.

"మీరు మాక్కూడా చదువు చెప్పేస్తారుటగా !" అని పద్మనాభు డనెను.

ఈ సమాధానములచే తులసి విస్తుపోయెను.

ఈ ప్రశ్నోత్తరములలో ఈ విరతి విచారములలో రామారావు నూరుమారులు క్రిందికి దిగి పొంచి చూచి నూరు మారులు మేదమీదికి పోయెను. కాని తులసి వచ్చు జాడ కనఁబడలేదు. కొంత తనకడకు రానిచో, మహమ్మదే కొంత కడకు.

వసంత కాలమునందలి తుమ్మెదలవలె పిల్ల లిల్లంతయు రొద చేయుచు తిరుగుచుండిరి. రెండేండ్ల కానాడు వారికి పండుగ. వారి కపుడే కనులు తెరచినటు లుండెను. అట్టి సమయమున రామారావు తమ కన్నెదుట కానిపింపఁగనే వారు కొయ్యలవలె బిగిసికొనిపోయిరి.

రామారావు సూటిగా పోయి వంటింటి తలుపు తట్టెను. లోపల గడియ.

"తులసీ !" అని రామారావు పిలిచెను. ప్రతి వచనము రాలేదు అతడు చెవియొగ్గి వినెను. స్నానశాలలో చెంబు చప్పుడగుచుండెను. మరుగు

దారిని బోయి యతడు గవాక్షము క్రింద నిలువబడెను. అతని కనులు నివాత దీపములవలె నిశ్చలము లాయెను.

"మీకు సిగ్గులేదా? పొండావలికిఁ బొండు." అని తులసి యనెను.

"నయన సుఖం కో నివారయతి? అని వినలేదా?" అని రామారా వనెను.

"విన్నాను విన్నాను. లేకి పనులు. చేయి నలిగిపోవును. లేచి పొండు."

రామారావు కదలలేదు. తులసి "రమణా! ఓ రమణా! ఓహోయి రమణా!" అని అరచెను. ఈ పిలుపు వినబడగానే పిల్లలదండు వచ్చి పడెను "ఓహో నామీద దండయాత్రకు భలేసైన్యమును తరిఫీదు చేసితివి." అని రామారా వనెను.

"నే నింట్లోకి పోతాను." అని పద్మనాభుఁడు వెనుదిరిగిపోయెను.

"ఆ క్షురవాని కున్న వివేకము మీకు లేకపోయెను." అని స్నాన శాలనుండి వినఁబడెను. రామారావు పద్మనాభుని దెసఁజూచుచు దాన నొదవిన పరధ్యానముచే గూటిలోని చేతిని కొంచెము లాగుకొనెను. వెంటనే గూటి తలుపు గుభాలున పడెను. రామారావు వాకిటిలోని కరిగి పచారు చేయుచుండెను.

తులసి వంట యింటిలోనికిఁ జని తలుపులు దగ్గఱగా వేసికొనెను. రామారావు మొగము తలుపుల సందునుండి తులసికి కనఁబడెను.

తులసి చేయునది లేక "ఏమయ్యా పద్మా" అని అరచెను. పద్మనాభుడు రాకముందే రామారావు తలుపుల సందునుండి మొగమును లాగుకొని స్నానశాలలోనికేఁగి సబ్బుతో మొగమును రుద్దుకొనఁ దొడగెను.

"ఈ తూరి నేను లోనికి రావచ్చు ననుకొందును. ముఖ్యముగా మూడవసారి." అని రామారా వనెను. "వీథిలోనికి పోవలెను. రెండేండ్లనుండి మీకు తల్లివిందు. నేడు ఆలిమందు. మీయమ్మ నగలు మీ కడుపు లోనికి. నా నగలు మీ ఒడలి మీదికి. వెనుక మీరు ప్యాసయినది యెమ్మే కాదు; దాని ఫలితము నేడు! మీరు తిని ఈ పిల్లలను తినిపింప గలరా? లేక ఆ భారము నా మీద నిడుదురా?" అని తులసి యనెను.

"ఓష్ ఇంతేకద!" అని రామారావు తలుపు తోసికొని లోనికి పోఁబోవుచుండగా తులసి వెనుదిరిగి "చన విచ్చుకొలది నెత్తికెక్కుట మీ కలవాటు! మీ కెబ్బతికము లేదు. ఆడుదానికడ కెపుడు రాఁదగునో, యెపుడు రాఁగూడదో మీకు తెలియదు. మీకే కాదు, ఈ కాలపు యువకు లకు_"

"అఁ గాగు. అపాళముగా వారి యందఱు మీఁద బడకు."

"ఛీ ఇటులనుటకు మీకు సిగ్గు లేదోటు! దవ్వుగా పొండు."

"నేడు అస్పృశ్యత లేదు."

"మీ వంటి వారియెడ అస్పృశ్యతయు, అదృశ్యతయు, అసంభావ్యతయుఁ గలవు." రామారావు కోప సౌందర్యమును ఎరుగును గాని అది ప్రణయకోపము. ఆ కైవల్యమునకుఁ గూడ సంకోచముచే అసాకల్యము కద్దు ఈ సత్యభామను, ఈ నాగకన్యను అత డెన్నడును చూచి యుండ లేదు. ఇపుడు చూచి ఆగఁజాలక రెండడుగులు ముందరికి వేసెను. "ఏమిటీ రావణ వ్యాపారము? ఆడవాళ్ళను ఎత్తుకొని పోవుదురా యేమి?" అని తులసి యనెను. "నేను నా భార్యకడ కరుగుట నారీహరణమా? రావణ వ్యాపారమా?" అని రామారా వనెను.

"భార్య యనఁగా?"

"డు భృఞ్" భరణ పోషణయోః = భరింపఁబడునది, పోషింపఁబడునది భార్య."

"అబ్బో పాండిత్యము! ఈడుడూ—ఏమిటి? భరింపబడునది భార్య యగుచో, నేను మీ యమ్మగారికి భార్యను."

"కాదు తులసీ" అని రామారావు తులసిని ఎత్తుకొని "ఇదుగో నేనే భరించితిని." అని యనెను. పంజర బద్ధమగు క్రొత్త చిలుకవలె తులసి విదిలించుకొని గుంజుకొని తప్పించుకొనెను. ఆమె కాటుక కన్నులనుండి ఒకానొక కృష్ణ ప్రవహించుటకుగాను కట్టలను తప్పించుకొనుచుండెను.

మరల రామారా వట్టులే చేయుట కాయత్తుఁడాయెను. మాటలు మాని తులసి ఆతని చెంప చెడేలునఁ గొట్టెను.

చెంపకాయతిని రామారా విటు లనెను—

"ఏక్! సత్యభామ కాలితోఁ దన్నెను! నీవు చేతితో చెంపమీద వేసితివి. నీ వసత్యభామవు."

తులసి మరల చేయెత్తెను. రామారావు రెండవచెంప యొగ్గెను. తులసి ఛెళ్లు మనిపించెను. రామారావు తులసి రెండు చెక్కులమీదను రెండు చుంబన ముద్రలు వేసెను.

"ఇది సిలువ" అని తులసి యనెను.

"రామ రామ! ఎవరేని ఒక చెంపమీఁద వేయుచో రెండవ చెంప గూడ వేయించుకొనుమని క్రీస్తు చెప్పెను. నే నటులు చేయుటయేగాక నీవు చేసిన పనికి నీ రెండు చెక్కులు గూడ ముద్దాడితిని." అని రామారా వనెను.

"క్రీస్తు నుదాహరించు వారు ఇంటిల్లిపాదిని పస్తులో నుంచరు" అని తులసి య నెను,

"ఇంతే కదః ఏదీ ఇందాక అమ్మ యిచ్చిన పొట్లముః" అని రామారా వనెను. తులసి లోనికిఁజని పొట్లముతెచ్చి విప్పి చూపెను. రామారావు చూచి నిశ్శంకముగా నిటులనెను.

"ఇటుతే. అమ్మ వచ్చు వఱకును ఆటంకము లేదు. నీకు బైబిల్ రానటులున్నది;" రేపటి సంగతి నీకెందుకు? రేపటి సంగతి రేపే చూసుకొనఁ గలదు. అని ఏసు అనెను.

"దయ్యము తారక మువదేశించినదటః నేను చచ్చినను ఈ మంగళ సూత్రముగాని, మట్టెలుగాని యీయను. కాని నా తాళితీసి యిత్తును." అని తులసి తన పుస్తె పుటుక్కున తెంచి రామారావు మీఁద పడవయిచెను.

"ముదిరిన" దని అనుకొని రామారావు బజారున పడెను.

రామారావు సూటిగా సుందరం-ది-లాయలిస్టు-ఇంటికి వెళ్లెను. ఇతఁడు రామారావుకు బాల్య మిత్రుడు. ఈ మిత్రుని కడ పదిరూకలు దొరకకపోవని రామారా వనుకొనెను.

సుందరము మోకాలు దిగని కొల్లాయగుడ్డ కట్టుకొని కూరుచుండెను. ఎదుట నొక వెదురు బుట్ట పెట్టుకొని దానిలోని వేఱుసెనగ కాయలను ఒలుచుకొని తినుచుండెను. రామారావును చూచి చూడకముందే సుందరము "ఈ యిల్లటపు టల్లుఁడు ఆ హిమాలయమునుండి, ఆ ఓషధి ప్రస్థమునుండి యెపుడు దిగెను?" అని యనెను. రామారా వీమాటలకు మారుపలుకక "ఈ ఫలాహార మేమిటి? ఈ కద్దరు కొల్లాయ యేమిటి? సుందరం-ది-లాయలిస్ట్ గాంధీ యెపు డాయెను?" అని యనెను.

"ఈ కొల్లాయ కద్దరు కాదురా, దొంగఖద్దరు. ఫక్తు మాంఛెస్టరు. కుక్కపిల్ల యింకను కనులు తెఱవనటు లున్నది. నాయనాః డిప్రెషన్— డిప్రెషన్— అంతయు డిప్రెషన్ః"

"ఉద్యోగ మెచటను దొరకలేదా?"

"దొరకకేమి? దొరికినది. గంగాదేవిని నమ్ముకొంటిని. "బీ.యే. నీళ్ళు. బీ.యే. నీళ్ళు. నీళ్ళ కావిడి వేసి బిందె అర్ధణాకు అమ్ముచుంటిని. వెల తగ్గెనని వేరుసెనగలు తినుచుంటిని.

"జయించితివి. నీ కిక ఈ లాయలిస్టు-తోఁకతో నేమిపని? ఇఁక నీ పేప సుందరం-ది-బ్యాంకర్."

"పాపమేదో ఆశపడి వచ్చినటులున్నావు. మోత వలన సంపాదన మూడణాలు. వేరుశనగల ఖర్చు మూడణాలు. బ్యాంకులో బాలన్సు నిల్."

అడుగబోయి అడిగించుకొన కున్నచో చాలు ననుకొని సెలవు వేడుకొని యతఁడు సెలవీయక ముందే రామారావు బయట పడెను. పిమ్మట రోడ్డుమీద నడచుచు ఆలోచించి యాలోచించి అతఁడు మూర్తి యింటికిఁ జనెను.

మూర్తియు బి.యే. ఆన్సే. చిన్నబోయిన మొగముతో నతఁడు వసారాలో కూరుచుండి యుండెను. ఇంటి తలుపులు వేసియుండెను. ఎదుటికి వచ్చుచున్న రామారావును గమనింపఁ జాలనంత ఆలోచనలో నతఁడు మునిగి తేలుచుండెను. రామారావే కలుగఁజేసికొని "హలో మూర్తీ-ది-కో-ఆపరేటర్" అని సంబోధించెను.

మూర్తి మొగమెత్తి "సుమధ్యాహ్నము మిస్టర్ ద్వివేదీ–దీ–ఇంటల్లుఁడూ" అని సమ్మానించెను.

"ఇంటల్లుఁడు కాక వాకిటల్లుఁ డొకఁడా?"

"య్యేస్! ఉండునురా. ఉండును. ఉన్నాఁడురా! ఉదాహరణము తీసికొందము. నేనేరా! తెలియునా? అందరును నీ వంటి వా రుందురా? డిప్రెషన్! ఇపుడు సింహాసనము మీద చక్రవర్తిని తీసివేసి డిప్రెషన్ కూర్చున్నది. బస్తా రెండు రూపాయల కమ్మించుచున్నది. తెలిసెనా? ఈ

డిప్రెషన్‌లో అన్నియు నుండును. ఇంటల్లుడు, ఊరల్లుఁడు, విడాకులల్లుఁడు, వాకిటల్లుఁడు. ఉద్యోగము దొరకనంతవఱకు నేను వాకిటల్లుఁడను. తెలిసెనా? నా పనియే యింతవఱకు బాగుగా నున్నటు లున్నది." అని తలచి రామారావు తనవంటి యీ వాకిలల్లునకు సానుభూతి చూపి రాజవీధిలోని కడుగిడెను.

అపరాహ్ణ సూర్యుఁడు అతని తలను, క్షుత్సూర్యుఁ డతని యుదరమును మలమల మాడ్చెను. అపుడు తులసి అతని తలపులోనికి వచ్చెను. ఇంటికిఁ బరుగిడ మొదలిడెను.

తులసి పిల్లలకు అన్నము పెట్టి వారితో మాటలాడుచు గిన్నెలు తోమి, పొయ్యి యలికి, కొంగు పఱచి, తమ యన్నమునకు గింజలెపుడు వచ్చునా యని నిరీక్షించుచుండును.

తులసిమీఁద బుద్ధిపాటి యింటికి సగము దూరమున నున్న రామారావు హఠాత్తుగ ఆగి "—పైసా లేనిచో పరస్త్రీ విముఖుఁ డనుమాట జూటా పైసా లేనిచో స్వపరస్త్రీ విముఖుఁడు." అని యనుకొని వెనుదిరిగెను.

అతని మిత్రులలో మిగిలిన వాఁడొక శర్మ. అతఁడు యమ్మే.బియెల్. రామారావు శర్మయింటి సందు మొగకు వెళ్ళి చూచెను. అచట ఒక పిట్టయేని కానరాలేదు. ప్లీడర్ల యిండ్లు కల్లంగళ్ళు కదా! ఈ సందింత యరణ్యముగా నున్నదేమి? అని యతఁడనుకొని కొంచె మాలోచించెను. అతనికి సమాధానము స్ఫురించెను.

"ఓహో ఇది కోర్టు వేళ!" అని అతఁడు ఇంటికిఁ బోవ నిశ్చయించుకొనుచుండఁగా శర్మ వాకిటలోనికి వచ్చి బెదిరి బెదిరి చూచెను. శర్మకు చత్వారమే కాక రెండు మూన్నాళ్ళనుండి అతనికిఁ దెలియకుండ తిమిర రోగము ప్రవేశించెను. అతని కంటిజోడు ఆ కారణమున మొన్ననే పగిలి

పోయెను. దానితో నతఁడు జోడు అలవాటు మానివేయఁ దలచెను. జోటిపని మనస్సుచేతనే చేయించి సమాధాన పడుచుండెను.

శర్మ తన సందు రెండు చివరలును పరికించి, "భేష్ ఎవరును లేరు." అని మనస్సు శాంతపఱిచికొనెను. పిమ్మట వడిగాఁ జని గోడకుఁ గట్టియున్న "యెమ్మే. ఓ.యెల్" బల్లను జూచెను. అది తిన్నగా కానరాలేదు. "ఇది యొక సౌభాగ్యము కాబోలు, షార్ట్ సైట్ కూడ సంతరించి నటులున్నది." అని యనుకొని దేవులాడి దేవులాడి బల్లను పట్టుకొని బలవంతముగా లాగి యింటిలోనికిఁ తీసికొనిపోయి భద్రముగా దాఁచి ఒక టావు కాకితము తీసికొని వ్రాసికొనుచుఁ గూరుచుండెను. దారిద్ర్య దేవత యొక్క వికట హస్తమును విస్పష్టముగాఁ జూచి రామారావు సానుభూతి చూపుటకు శర్మ యింటిలోనికిఁ జని — "శర్మ ది నిహిలిస్ట్, దేవుఁడు ఉన్నాడని వ్రాయుచుండెనా?" యనెను.

"ఓహూ! అకాలపుబెండ! ఇంటి యల్లుండ! నీ కెందుకీ కాండ! దేవుఁడెచట సున్నాఁడురా! ఉన్నదొక్క డిప్రెషన్! యూ-పీ-లో కలెక్టరు దొరవారు గ్రాడ్యుయేట్లకు పదియెకరాల వంతున భూదానము చేయు చున్నారని విని అప్లికేషను వ్రాసికొనుచున్నాను. దీని రిజిస్టరుకుఁగాను నీవొక పావులా దానము చేసికొన వచ్చును." అని శర్మ యనెను.

"అదియే యున్నచో నా కీ పూట నిర్విచారముగా గడచిపోయెడిదే!" అని లోపల ననుకొని రామారావు— "ఆ భూదానము ఆంధ్రులకు గాదు, యు-పి లోఁ గూడ ఒక జిల్లావారికే. కావున నా దానము అప్రశస్త దానము—" అని మఱి యచట నుండక ఆ డిప్రెషన్ బజారునుండి అసలు బజారునబడి ప్రిన్సిపల్ అంబుజమ్మగారి యింటికిఁ జనెను.

"ఇఁక ఈనాడు మా కెవరికిని అన్నప్రాప్తిలేదు." అని యింటికడ తులసి యనుకొనెను. వెంటనే మూడు గంటలు మ్రోగెను.

"సిక్కము, నిక్కము" అని తులసి యనుకొని బోషాణము తలుపులు తెఱచి లోపలికి దిగి వెతకి వెతకి పెద్ద రాగిచెంబొకటి తీసెను. దానికి చింతపండు పులుసు పట్టించి తోముచుఁ గూరుచుండెను.

అచట రామారావు అంబుజమ్మగారి దర్శన మాచరించి "నేను ద్వివేదుల రామారావును" అని మనవి చేసికొనెను.

"ఆఁహాఁ. మీరు మనిషేమియు తల్క్రిందుగా లేరే? అప్లికేషనులోని "రామారాయ్ ద్వివేది బి.యే (ఆనర్సు) మీరేనా?" అని అంబుజమ్మ యనెను. రామారావు పెదవి కఱచుకొని "చిత్తము" అనెను.

"మీరింత యాలస్యము చేసితిరేమి?" ఆ పోస్టుకు రెండు వందల అప్లికేషను లున్నవి. నూటయేఁబది మంది బి.యేలు నలుబది రూపాయలకు వత్తునని తమ యుదారతను వెల్లడించిరి. యెమ్మేల యుదారత గూడ చూడఁ దలఁచి ఆ పోస్టును ఇంతవరకును ఎవరికిని ఈయకుండ తొక్కిపెట్టి యుంచితిని. తమ రేమాత్రము **Sacrifice** చేయగలరో చూతము" అని అంబుజమ్మ యనెను.

రామారావు డిల్లపోయెను. వెంటనే సహజస్థితిని సంగ్రహించుకొని "ఆడవారిని కన్సల్ట్ చేసి మనవి చేయుదును." అని యనెను.

"మంచిది. అమ్మగారితో కాదు, భార్యగారితో నని యనుకొందును. వారికి మగల కన్న ఉదారత మెండు." అని అంబుజమ్మ యనెను. ఈ మాటలకు రామారావు బెంగపడెను. అతని దురవస్థ అంబుజమ్మ గ్రహించి "మిస్టర్ ద్వివేదీ" తొందరలేదు. మీరు మీ భార్యతో ఆలోచించి మరల రండు." అని యనెను. రామారా వామాటచే పద్మవ్యూహమునుండి తప్పించుకొని నటులు సంతసించి సెలవు తీసికొని లేచునంతలో వాకిటిలో నుండి– "భిక్షాందేహి" అని ఖంగున వినబడెను.

తొందర తొందరగా రామారావును, అతని కన్న తొందరగా అంబుజమ్మయు వాకిటిలోనికి వచ్చిరి.

డిప్రెషన్ - చెంబు.

మిసెస్ రామారాయ్ ద్వివేది.

బి.యే. ఆన్స్.

అని తారుతో వ్రాసిన రాగిచెంబు పట్టుకొని తులసి వారి యెదుట నిటారుగా నిలచి యుండెను. ఆమె వెనువెనుక సుందరి, రమణ, పద్మనాభుఁడు- అందరును కలసి యిటులనిరి: "భిక్షాందేహి"

★★